

Тимків Валентин Богданович

студент 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТ В УКРАЇНІ: ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Сьогодні у світі є багато альтернатив грошам, у тому числі в фінансовій сфері. Однією з них є криптовалюта, що стає популярнішою не лише в багатьох країнах світу, а й в Україні внаслідок розвитку інформаційних технологій, глобалізації та інших процесів у суспільстві.

Криптовалюта – це є один із видів цифрових валют, яка використовує децентралізовані інформаційні технології як блокчейн.

Основними ознаками криптовалют є: 1) блокчейн – база даних, в якій певна інформація розміщена у вигляді ланцюга, що захищає дані користувачів, надає доступ до історії транзакцій учасникам мережі та не допускає фальсифікації даних; 2) висока ліквідність – за короткий проміжок часу її можна обміняти на гроші чи інші активи; 3) немає точно визначеної цінності, оскільки її вартість залежить від ситуацій на ринку; 4) відсутність централізованого контролю, тобто немає одного органу, що здійснює контроль над валютами; 5) спосіб отримання цієї валюти: її можна набути в результаті купівлі, обміну криптовалют та майнінгу як способу видобутку цих валют.

На даний час у світі правовий статус криптовалюти визначається по-різному. Наприклад, Сальвадор, Японія визнали криптовалюту як законний платіжний засіб, а Сполучені Штати Америки надали криптовалютам такий же статус, як і цінним паперам.

В Україні правовий статус криптовалюти ще не повною мірою сформований та конкретизований законодавством.

По-перше, позицією законодавця є сприйняття криптовалюти як виду віртуального активу.

Правове регулювання цього питання забезпечується Законом України «Про віртуальні активи», проте цей акт набере чинності лише внаслідок відповідних змін у податковому законодавстві. Закон визначає поняття віртуального активу як нематеріального блага, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може

посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав [1].

Варто відзначити, що чинний законодавчий акт вже надає визначення віртуального активу: це цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [2]. Але дане визначення буде змінено внаслідок набуття чинності пунктом 3 перехідних положень Закону України «Про віртуальні активи» [3].

Закон України «Про віртуальні активи» визначатиме правовий статус віртуальних активів, якими правами користуватимуться учасники ринку і які обов'язки виконувати, упорядковуватиме діяльність постачальників послуг у цій сфері, а також передбачатиме державний контроль над віртуальними активами.

Але вказаний закон прямо не визначає перелік віртуальних активів, не використовує термін «криптовалюта» та не визнає його як засіб платежу. Фактично, особливості правового регулювання та визначення криптовалюти як виду віртуального активу у цьому законі відсутні. Тому правове регулювання цього закону є узагальненими і положення цього законодавчого акту можуть використовуватися не лише для криптовалюти, а й до інших об'єктів, які законодавець може відносити до віртуальних активів у майбутньому.

Про те, що поняття «віртуальний актив» є значно ширшим за змістом, ніж «криптовалюта» зауважує і А. Овчаренко. Науковець відзначає, що віртуальні активи не обмежуються лише криптовалютами і включають ще такі об'єкти, як віртуальні товари (різного роду ігрові активи, облікові записи (accounts) користувачів, стікери тощо), віртуальні токени, доменні імена [3].

Відсутність конкретики у законодавчому регулюванні не сприяє виокремленню особливостей близьких, але не тотожних за змістом видів віртуальних активів, наприклад, криптовалюти і токена. У свою чергу, недостатня увага законодавця до ролі криптовалюти може спричинити розбіжності у розумінні юристами і практиками сутності цих валют, появу прогалин в правовому регулюванні та спорів, вирішення яких залежатиме від оперативного і адекватного внесення змін у законодавство та висновків Верховного Суду.

По-друге, позиція фінансових регуляторів щодо криптовалют також є нечіткою та збігається в певних моментах з позицією законодавця. Так, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та

фондового ринку та Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг (наразі вже ліквідована) відзначали, що «складна правова природа криптовалют не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом» [4].

Правова невизначеність сутності і природи криптовалюти в Україні перешкоджає наразі суб'єктам господарювання використовувати її у якості легального засобу платежу. Але більш ймовірним є те, що прискорені процеси діджиталізації нададуть можливості оминати подібні заборони, а не дотримуватись них, бо дані віртуальні активи мають більше переваг перед банківськими переказами, а саме: переказ можна здійснити у будь-яку точку світу за декілька секунд з будь-якого місця, де є доступ до мережі Інтернет; не потрібно пред'являти безліч документів та даних, щоб перевести криптовалюту; у переказах набагато менші комісії, ніж у банках; криптовалюту можна переводити без посередників; переказувати у вигляді криптовалюти можна значно більші суми, ніж грошові кошти.

Звичайно, криптовалюта має свої недоліки: при помилковому переказі не на той криптогаманець чи мережу гроші втрачаються назавжди; більша ймовірність появи шахраїв; її ринкова вартість є нестабільною; у будь-який момент дана віртуальна валюта може зникнути з ринку назавжди тощо.

Отже, криптовалюта потроху з'являється у правовому полі України, але внаслідок недостатнього правового врегулювання її статус залишається поки що узагальненим і невизначеним. Разом з тим, обмеження можливостей юридичним особам та ФОП використовувати крипто валюту як засіб платежу чи вклад до статутного капіталу може збільшити частку тіньової економіки та кількість випадків злочинності в Інтернеті тощо.

Список використаних джерел

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. № 2074-IX (не набув чинності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2022 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
3. Овчаренко А. Правове регулювання віртуальних активів та криптовалют в Україні: сучасний стан і перспективи. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2020/49.pdf

4. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні від 30.11.2017 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptoalyut-v-ukrayini>

Науковий керівник: канд. юрид. наук, доцент Будурова Г. М.